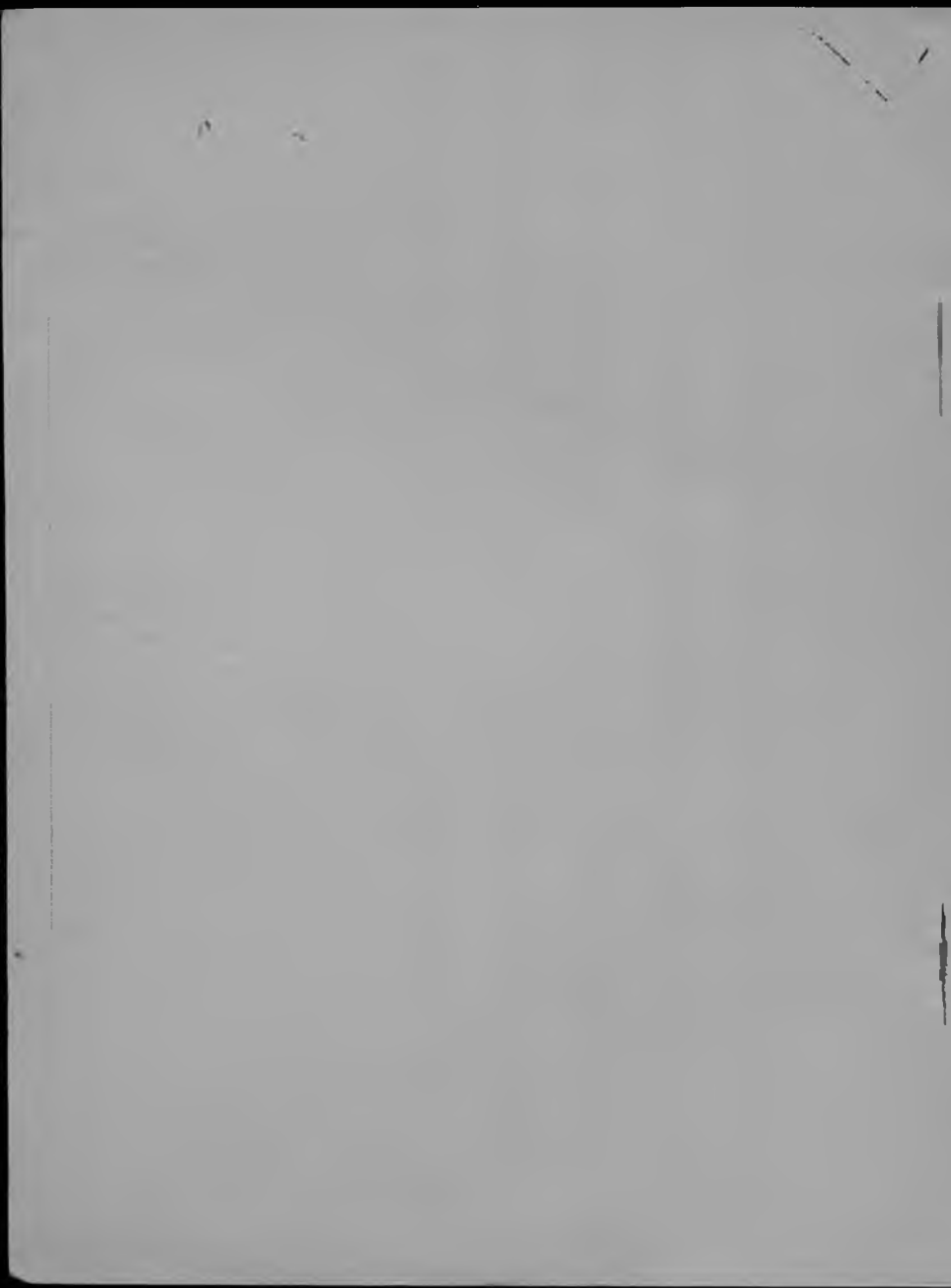

1779
90

ВІРГАНСКІЙ

ГІКТСА КРЕГЪАНА-
НОСТ ТОРЈАЛӖМ

КОМІ НІГА
ЛЕЪАН-ІН
1928

В. ВІРГАНСКІЙ.

~~Н. 99/9~~

Коми-3
2-992

2445

Г. П. Б. в ЛПГР.
ОБЯЗ. ЭКЗ.
1928.

СІВТСА КРЕСТІАНА-КОСТ ТОРІАЛӨМ.

Роч-вылыг лөгөдіс А. д. Јершов.

(Вирганский В. О бедняке, середняке и кулаке
Перевод с русского Я. Ершова)

Комі ыга лезан-ін
Сыктывдінкар 1928 во.

Типогр. Коми Издательства.

г. Устьысьольск.

Облит № 46

Тираж 2000.

Став-крестьянаыс-ö өиктад өткода олöны.

Ви́му-бердын ужалыг-крестьяна абу ставыс өткодог. Вождөр револютсиядог-на, овмос-гертиныс најö ез вöвны өткодог даж-і öни-на крестьянаыд торжалöны гöла (бефнак), шөркофдема (серефнак) да озыра (кулак) олыөяс-вылö. Тажöс, ескö, дерт быдөн-нын төдöны да оз-на быдөн сiқи веккыда шуны. Богтам буржујјасöс, озыр јöзöс. Најö став выннысö пуктöны, ылöдлыны ужалыгјасöс, тупкöны налыг гиннысö, көсјöны эбны крестьяна-кост торжалöмтö. Озырјасыд шуöны: некущöм гöла-озыра-вылö торжалöм-пö (расслоение) өиктын абу, став крестьянаыс-пö олöны өткода. Тащöм ылöдчöмгыс бурыс сöмын аслыныс, озыр јöзыдлы да өиктса кулакјаслы. Батракјаслы да гöла олыг крестьяналы сыыг, локыг-кынқи, некущöм бур абу.

Тащöм ылöдчöм-јывгыс Ленин јорт 1914-öд воын-на гiжлис со кықи: «Буржујјаслөн колöмыс—сорлавынны өтчукөрö өиктса пролетариатöс (батрак-јасöс) өиктса озырјаскөд (кулакјаскөд). Пролетариатлөн колöмлуныс щöктö вермагны сещöм сорлалöмыскөд, щöктö озырлун-герти јöзтö веккыда торјөдны классјас-вылö быдлаын, крестьяна-пövсын-і. Нинöм ылöдлыны агнытö даж јöзтö, сiз-жö крестьяна јылыг горнитигөн: колö аслыным велöдчыны даж јöзсö велöдны адыны луныг-лунö јонжыка да јонжыка крестьяна-пövсыг пролетариатлыг буржујјаскөд торжалöмсö».

Роч јöz шулывлöны «шылатö сепысö (мешö-кö) он дөб», сiд-жö-и озыра гöла-вылö жүкöмсö крестана-пöвссыс некөд-жö оз вермы тупкыны ужалыгјас гiныг.

Комунист партија да Сöвет-власт возса гiн-мөн вескыда виждöны гiктса крестана-кост тор-јалöм-вылад. Лөңин-јорт 1919-öd воын, öти крестанин јуалöм-куза, гiжлис: «быд законын. быд шуöмын Сöвет-власт торјöдö кујим гiкас крестанаöс».

Крепостней права-бöртi крестаналөн гöла-озыра-вылö торјалöм содiс.

1861-öd воын Россијаын крепостней права вежисны. Крестана-кост торјалöмыд кутiс јонжыка содны-пагкавны. Секи крестаниндылы муыд волiс кык дегатiнаөн душ-вылö, а дасвiт во-мызтi крестанаыдлөн овмöсыс лөi-нын мөд-нога. дасöти да жын мiльон гöла да шöркөддема олыг крестана-ордын вöли 90 мiльон дегатiн му. Аргавны-кö шöркөддема öти овмöс-вылö воö 9 дегатiн. Мөдарас, мiльон да жын кулак-ордын вöли 70 мiльон дегатiн. Шöркөддема—47 дегатiнөн öти кулак-вылö. Озыржык крестаналөн муыд пыр öтарö содiс, а гöлжыкјаслөн пыр чiнiс, сы-вöсна крестана-кост торјалöмыд пыр öтарö содiс, пагкалис.

Скөт виждöм-герти крестанаыд, мунад моз-жö, торјалисны. Öкмыс мiльон гöла да шöркөддема

олыг крестана-ордын вөлі 8 мильон да 200 сурс вөв, а кык мильон кулак ордын — 8 мильон да 600 сурс вөв.

Мыјла-нө, ескө, 15 воён тащөма вежгіс сиктын олөмыс, мыј-понда лоіны кулакјас да бед-накјас (гөльјас)?

Өтi-кө, помещікјасыд крепостней праватө вежігас ез быдөнөс өткода грабітны: муыг «выкупней платеж» донсө посныжык, гөльжык овмөсјасыг унжык бөгісныгырыгжык, озыржык овмөсјасыг-дорыг.

Мөд-кө, крепостней праватө вежөм-бөрын олөм бергөдөмад медга вына лоі дөңга (гөм), капітал. Воідөр ез сіз вөв. Мыјла? Вот мыјла. Промышленность крепостней права-дырји вөлі зев омөл дај ічөт. Вузасөм-нөбасөм сикта-кара - костын пөлтi ез вөв. Сы-вөсна-і дөңгаыд ез јона ветлы. Секі ез, өніја моз, карыг нөбаслыны віз-му ужалан көлујтө да мүкөдтор. Ставсө вөчлісны помещікјаслөн аслас мастерјасыс. Крестана сіз-жө. Бөрынжык помещікјас кағалісны, вөлөмкө крепостней крестанатө ужөдныд абужык выгсднө, медөн ужөдөм-дорыг дај вөлөмкө һаңтө вузавтөг овмөсыд оз вермы паскавны. Сы-вөсна-і лоі налөн вежны крепостней праватө.

Крепостней праватө вежөм-бөрын кутіс јонмыны, паскавны карјасын промышленность (пабрік-завсд уж). Карјаслы ковміс уна һаң. Сіз-жө һаңтө кутісны вузавны мүкөд государ-

ствојасө. Помешцікјасыдлы лоі вöла јöзтö медөн уждöны да һаһтö вузавны.

Лоіны-і крестанајас, кодјас кутісны һаһтö ас-ов-мөсса һаһ-доргыс унжык, һөбавны да бокö вузавны. Леһін јорт сіјö кадсö вöлі шуö «һөба-гөм-вузасөма му-ужалөмөн (торговое земледелие)»

Сегга-өд быдөн гөгөрвоам көні ем вузасөм, сені ем-һін мөда-мөдкөд вермагөм (конкуренция). Сөкі өті вермас озырмыны, а мукөд гөльмыны. Сігі-жө-і лоі. Öгар-доргаһыс зев уна крестана кутіс гөльмыны, мөдаргаһыс, ещажыкыс—озырмыны. Озырмісны најö тöргујтөмөн да ас өіктса гөль-јөзөс ылјөдлөмөн. донтөм-доныг һөбаласны візмутö да скөттö гөльмөм јөзлыг, сегга сіјö-жө гөль-јөзсө-і медөн донтөм-доныг уждөны. Сігі пыр вождө пагкөдісны асгыныс овмөссө да барыһні-чәјтісны медөн гөль-јөзөс уждөмөн.

1905-өд во-бөрын В. І. Леһін гөль-јөз ов-мөс-јылыг гіжліс: «зев уна візмү һөбалісны аслыныс купечјас да озыр крестана. Ез сөмын мутö пыр-кежлө һөбавны куравны. Уна зев богтісны кымын-кө во-кежлө көртымө (арендаө). Сөрт, візмүд озырјас-ордө воіс сөмын гөль-јөз кыг. Гөль-јөзыд гөтөны асгыныс візмүсө донтөм-доныг гөльлун, абутөм-вөснаыс. Гөльылөн вөлыс абу, ужалан-көлујыс лібө көјдысыс мүсө көзны, быт лөб өновтны овмөссө. Сөһгатөгүд өні мунад һінөм он вөч».

Та-жылыг позё јешщö уна горнитны, сöмын-öд быд крестанин төдö дај гөгөрвоö крестана-ыдлыг важ олас-ногтö.

Зев-ö-нö јона торјалисны крестанайд сар-дырјынд өктад?

В. I. Ленин мед-воз шулис вочакыв тајö ју-валөм-вылас. Сijö вiт во, 1894-öд вогаң 1899-öд воöз төдмалис та-жылыг, вiдлалис быдсама гiжөд-јассö земствоыг. Төдмалис кујим өкас олыг кре-станаөс быд-бокгаң. Нöбасөм-вузасөм-герти, кө-за-герти, скөт-лыд-герти, визму ужалан клуж-серя-ти, медөн ужөдөм-герти. Төдмалөм-гертиыс сөгга 1903-öд воö шуис:

Вөвтөм олыгыд өктын кујим мил-лон-мында. Öти вöла олыг кујим да жын миллон. Ставыс најö либö зикöз гöлмөм, ли-бö ембуртөм (неимущие) крестана. Ставыс на-јö өктса гөль јöз (беднота). Сещöмыс быд дас миллон олыг-пыщкын квајт да жын миллон —кык којмөд јукöныс. Сөгга на-бöрын шөр-кофема олыг крестана, кык вöла-мөска өктја-сын кык миллон олыг. Најö визöны ноль мил-лон вöv. Сөгга i—озыр крестана; кык вöлыг (ужалан скөт) унжык најö визöны. Сещöмыс мил-лон да жын. Визöны најö өгiм да жын мил-лон вöv. Сiз-кө-гај: квајтөд јукөн крестанаыс аслас кабырын кутö став өктыг жын-мында вövсö.

Та-герти адзам, кымынкö дас воөн өктјасын пыр возö, пыр јонжыка мунöма крестана-кост

торјаломыд. Гөля олыг да озыра олыг јөз-костыс пыр паскалома, зонь пропагт лоома. Фертез јенмөс төдөм-вөсна да ас зиллун-куза, јона ужаломла најө озырмыны. Ез-жө-өд і дышөдчөм-вөсна гөльмыны крестанаыд. Мед-көт-і зилөны сизі пөрјөдлыны ужалыөјастө озыр јөзыд, ужалыгөс сөкыд ылөдныд. Еща, ме думыг, кодкө веритас, мыј сөмын најө мильонөн-жынјөн јөзыс і ем бур, зил да уж радејтыг јөз, а мукөд квајт да жын мильоныс—пјанникјас, дыша олыөјас.

Тақ вөлі револутсіјаөң.

Октябрса револутсіја да крестана-кост торјалөм.

Октябрса револутсіја-дырјі робочөј класс крестана отсөгөн бөгтис государство-власттө ас-киас. Гөль да шөркофдема крестанакөд өтувсіјө властсө дорјис, виқис кулакјасыг, помещщикјасыг да капиталістјасыг. Сөвет-власт-дырга мед воқза војасыс шугөны—војеннеј коммунизмөн.

Мыј вөлі сиктын сіјө воқза ноль онас?

Өти-кө, сиктјасын сіјө војасас јуклісны виқмусө; мөд-кө кулакјаслыг вынөн (мырдөн) перјисны скөт да ужалан көлуј, сөвө јуклісны сіјөс гөль јөзлы; көјмөдкө, вынөн-жө бөгтөны вөлі һаң да мукөд-пөлөс сојантор. Сіјө војасас чінтисны кулакјаслыг озырлунсө, өткофалисны, рөвһајтисны став крестанасө.

Сы-бөрын, ферт, кулакыд лоі ещажык, а на-
 пудсө гөл жөз һеуна кыпөдчыштисны; налөн сө-
 ді му, скөт, ужалан көлуј да мукөдтор. Сіңкө-і
 гөл жөзыд ещажык-жө лоі. Унжык крестанаыс
 сіктын лоі шөркөдфема олыг. Поңө вөлі гөл-жөз-
 лы прамејжыка да кокніжыка-һин кутчигны ов-
 мөссө бурмөдны, сөмын бара самөј сіјө кадөкып-
 тис ыжыд коғ помешщікјаскөд да капіталістјас-
 көд (гражданскеј војна). Став вынсө кыскіс
 ужалыг жөзлыг сіјө војнаыд. Гөльмөдіс, пазөдіс өс-
 таткісө став крестана овмөстө. Пабрік-заводјас
 дүгдісны ужавны. Төвар-абутөм-вөсна карлөн да
 сіктлөн ас-костас ез ло һекущөм вузасөм-һөба-
 сөм. Крестанаыд сіктын кутісны һаһтө көңны
 сөмын мыјда налы аслыныс колө гојныс. Сы-вөс-
 на віңму ужалөмыд, көңаыд јона омөлтчис да
 чініс. Сіјө каднас мөд-ноғ ез-і вермы лоны: ка-
 піталістјаскөд вермасөмыд, најөс помалөмыд, ужа-
 лыгјасыдлы вөлі секі донажык віңму овмөс-бер-
 дын ужалөм-дорсыд.

Краснеј арміја путкыльтіс, вөтліс мед-бөрја
 колөм геһералјастө. Војна помасіс. Секі Ленин-
 јорт шуіс: «мі озырјастө вермім. Өні колө бост-
 ғыны кыпөдіны да бурмөдны государство овмөс-
 нымөс. Сы-могыг мед-воң колө олас-ноғтө лө-
 сөдны сіңі, меі вермасны овмөс кыпөдөм-бурмө-
 дөм ужас бостғыны сіктса унжык крестанаыс—
 шөркөдфема олыгјас. Колө налы сетны колан-
 торјассө. Мыј-һө налөн коланторјыс?» «...кык
 тор: өтікө—леңны овмөснас, овмөсас вөчөм ву-

зоснас вöлаажыка бергöдлыны (свобода оборота), сетны ыыжыд вöла ичöтик кöзаинјаслы. Мөд-кө — колö кыккө корҕны (адзыны) товар да сојантор».

«Вöлаа бергöдчөм (оборот) сiјö-и ем вöлаа вуза-сөм-нөбазөм». (Льенін). Вöлаа төргүjtөмтө колö вö-лi лөгөдны, сытөг егкө ег вермө кыпөдны овмөс. Комунист партiја аслас дасөд ејезд-вылын 1921-өд воö март төлысын сiјi-и вөчiс. Продразверстка *) вежiс продналогөн **). Продразверстка-дырjыд кулаклы быдмыныд ез вөв вöла, секи сылыг чiн-тiсны озырлунсө. Продналог-дырji кулакыд бара кутiс вермыны быдмыны. Льенiн да сылөн кому-нист партiја тaјö-тортө вөли төдөны-нын 1921-өд воын март төлысын-на.

Сiјö војеннеј коммунизм-дырjыд, кор вөли оз поз төргүjtныд, кор ставсө, мыј позө вөли лыш-нејсө бостөны, кулакыд озырмыны некез ез вер-мы. Војеннеј коммунизмтө вежөм-бөрын, НЭП-дыр-jыд вöлаа төргүjtөмнад крестана овмөсјасын ба-ра кутiс чөжгыны ембур, бара кутiс быдмыны јонмөдчыны, озырмыны кулак.

Выл-ногса олөмыд НЭП-ыд ез сөмын кулак-лы озырлунсө вај. Лыдпасјас петкөдлөны—көза-ыд крестаналөн ставыслөн воыг-воö, пыр кутiс паскавны, содны:

1923-өд воын став СССР-папта вөли көзө	77,2	мiлл. гектар
1924	80,6	
1925	88,3	

*) Мырбөн став лышнеј сојантортө нуөм-вог.

***) Продналог—урчiтөмдa вiдму вог.

Војна-воџвылын, 1907-öd воын көџаыд вöлі 80 мильон дегаџин-жö. Сіџкө һаһ вöбитöмыд ми-
 жан кыпöдчис-һин војнаöџ-дырға-кодöџ. Выл-нога
 олöмтö (НЕП) лöсöдöмсаһ мижан војнајаснад омöлт-
 чöм, кісöм виџму овмöсыд бөр вөскöдчис, кыпöд-
 чис важ-дырға-кодöџ. Мед-ыжыд могыс öһи мижан
 һуöдны быдмыс, виџму овмöстö выл тужöд да зил-
 ны бурмöдны гөл овмöсјасöс.

Креџтана-кост торјалöм öһија һадö.

Комунист-партіја да Сöвет-власт вöлі бура
 тöдöһны,—выл-нога олöмтö возтöмөн бара кутас-
 ны быдмыһны, јонмыһны кулакјас да торјавны гөл
 креџтана, бедһакјас. Мöд-ногөн-кө шуһы—кутас
 содны, паскавны креџтана-кост торјалöм. Öһи сы-
 јылыс һөкод-һин оз кут венџыһны, быдөн-һин тö-
 дöһны. Сöһын прöстö шуһыд: «öһктын креџтана-
 кост торјалöм ем, кулак быдмö-јонмö»—еща. Ко-
 лö быд боксаһ сіјö торјалöмсö пыдысаһ тöдмав-
 ны: öдјö ö да јона-ö кулакыд озырмö војнаöџса-
 сертi, кодарö кыџи мунö торјалöмыс, мыјјас öдзö-
 дöһны, мыј-вöсна сіјö һöжмö. Виџöдлаһ буржыка,
 мыјјас мед-јонасö вејисны öһктса олöмтö октабр-
 са революцијанад.

Октабр-бсрын виџмутö ез кут позһны һöбһны-
 һи вузавны. Тајö колö мед-воџ тöдһны öһија öһкт-
 јылыс сорһитiгад. Важөн-öd мувиџ һöбöм-вуза-
 лöмнас-i медға-јонасö кулакјасыд озырмылісһны.
 һöбöһны һајö вöлі виџмусö кык-ногөн: һөм-кежлö

дај њекемын во-кежлө, көртымө. Њөбалисны да көртымө бөгтисны вермытөм, гөл олысјаслыг, сіді і јонмөддлісны кулакјасыд асланыс овмөснаныс ыжыдалөмсө сиктын. Оні ставыс мөд-ногөн: нем-кежлө візмутө һөбны оз поғ дај көртымад сөтө-мөн өніја законыд оз-жө сөт вөла лөгөдны ка-піталіст-нога, јон овмөс.

Государство-кіө став візмутө бөгтөмыд да візмүөн һөбагны-вузасны дүгөдөмыд і көрталө кулактө, оз леғ өдјө озырмыны. Сіктса крестана торјалөмтө төдмалігөн, колө щөщ төдны-і Сөвет-властлыг законјассө, став пөлітікасө (тујдөд-сө), кытчө, кодарө нуөдө.

Бостам коператів-пөлітіка. Могыс, ыжыд-ужыс коператівлөн ас-јонмөмнас, ужалөм-нас, вежны сиктса олөмыг капитализм-ногасјассө, мадым һе леғны кулаклы өдјө јонмыны.

Бостам налог-пөлітіка. Налогтө Сөвет-правітельство бөгтө докод-ыжда-сөрті, Озыржык крестана, гөл-дорыг, унжык мынтөны налогтө. Ічөт докода овмөсјаслыг бөрја војасас налог-сө пыр чінтөны, а озырјаслы, уна докодалы, мыј поғө содтөны. 1925-өд воын вiл мiльлон олыг вө-лі қікөғ мездөма налогыд. Мукөд гөл крестана мынтісны аслас докодыг һөл прөчөнтөн, а озыр-јас 12 прөчөнтөн. 1926-өд воын гөл-јөз мынтіс-ны-һін сөмын кык прөчөнт, а озырјас 20 прө-чөнт докодгыныс.

Налог пырө государство казнаө, а сөг Сө-вет-государство сөтө өтсөгөн гөлјаслы да копе-

ративјаслы (коперативыд-өд зев-ыжыд враг кулакыды).

Өни бостам уждыгөм-пөлітика. Сіјө бара-жө чукөртө өиктыг чөжөм гөмсө да сіјө өөмнас отсалө гөла да шөркөдфема олыгјаслы. Шуам, озыржык фадө пуктис ассыс чөжөм гөмсө уждыган төварішществоө, медем бостны быд го шайт-вылө вїт шайт прөчент. Сіјө, ферт, сылызев выгөднө, да-өд і Совет-властлы сыыс сің-жө ем выгөдаыс. Гөмсө озыр фадөлыг сіјө уждө гөл јөзлы да шөркөдфемалы озмөснысө кыпөдны.

Нөшта-на өтїктор колө төдны. Овмөс-кө өиктын кыптө, чөжзө-кө сені ембур, унжык-жө вермас өиктыд-і нөбавны фабрік-заводын вөчөм төварто. Тажө бара-жө мунө капїталїстјасыды, кулакјаслы паныд (прөтив). Фабрік-заводын вөчөм машинајастө мед-војдөр сетөны артельјаслы да мукөд-өикас вїңму ужалыг чукөрјаслы, а оз озырјаслы. Тащөм вьлторјас өні емөс өиктын. На-жылыг төдтөг, сорнїтны да төдмавны өиктса крестана-кост торјалөмтө некыңи оз поч.

Почө-ө тајө ставтор-бөрас шуны, мыј кулак быдмө да озырмө важ-моз-жө, өдјө дугдывтөг? Ферт, оз. Став пөлітикаыс дај ужыс Совет-властлөн өиктын мунө кулаклы паныд, нөжмөдө сылыг быдмөмсө, јонмөмсө, дугөдө ыжыдалөмсө, озырмөмсө.

Бостам өні да вїңөдлам, мөдар-помгаыс— гөл јөз-дорсаыс. Кулак-жывыд төдам-нын: сіјө өні оз-нын важ-моз дугдывтөг јонмы. Вїңөдлам

гашкө, крестана-торјаломыг өиктын јөзыс—вермы төмжыкјасыс, пыр воқө јонжыка гөльмөны-да серт, бара-жө оз поң крестана торјалөм-вылаа виқодны гөль-крестанаөс рөзөритыг-вылө-моз.

Серт, вермытөм олысјасыд һеунаыс гөльмөны-жө, медөн ужалысјасө да батракјасө пөрөны, но мөд-ногыс һекызі оз вермы лонысө: кулакыд-өд пыр воқө кысө, көт һөжјө-а век-жө содтө асгыс ембурсө. Отар-помыс-кө, кулакыд-кө, быдмө, мөдар-помсаһыс вермытөмжыкыс гөльмө. Сөмын қик тазі шуны оз поң. Вермытөмжык крестанаыд, гөльмөмыг-кынзі, мунөны щөщ вывлаһ, унжыкыс кыпөдө асгыс өвмөссө, вужө шөркөдәма олысјас-лыдө. Тажө тужөдыс, шөркөдәма-пөвсө мунө унжык вермытөмжык крестанаыс. Помешщик-ордыг мырәдөм мутө јуклөмыд јона отсаліс гөль-јөзыдлы. Өні олөмыд став крестанһныдлөн-һын справитчіс, бурміс војнајаснад пазавлөмгыд да-і гөль вермытөм олысјасыд-һын вермыны кутісны көзны помещщик-ордыг воөм мујастө.

Воқда НЕП-дырға војасө-кө гөля олысјасыд ез вермыны богтны докодтө помещщик-ордыг воөм мујасгыд, өні налы сіјө мујасыс вайөны-һын докод, сіјө мујаснас-і гөля олыгыд бурмөдө асгыс өвмөссө.

Сөвет-властыд гөль крестанаыдлы і мукөд-ногөн-на јона отсалө,—уждыгөмөн, коператив-пыр, мөда-мөдлы отсаган комітет-пыр да мукөд-ног.

Тажö став-пырыс отсалöмөн Сöвет-влагтыд бара-жö гөл-жöзыдлы, кокнöдö, да öдзöдö кыпöд-ны овмöснысö. Уналаын, таз отсалöмнад крестанаыд вырмытöмганыд унжыкыс вужöны, кыптöны шөркофдемa олысö, гөлмöны ещажыкыс. Крестанаыдлөн тази јуксöмыс медга тöдчана вöли бөрја војасас.

Сиз-кө-таж Сöвет-власт-дырга олан - ногјас-дырјиыд крестана-кост торјалöмыд мунö нөжжөжык, важга-серти, кулак нөжжөжык озырмö, а вермытöма јöz сиз-жö нөжжөжык дај ещажыкыс гөлмöны, унжыкыс пөрöны шөркофдемö. Тажöс ставсö тöдмалöм-бöрын, öнија олан-ногтö бура тöдöмөн быдөнлы гөгөрвоана—шөркофдемa олыгыд сиктын öни медга-уна, медга ыжыд јукөн став-пөлс крестана-пиас. Сижөн сижс i шуöны көреннеј, медга шöрсa олыгөн сиктын (центральная фигура деревни).

Kodöc позö шуны кулакөн, гөл-олыгөн (бефнакөн) да шөркофдемa олыгөн.

Сиктса крестана-кост торјалöмтö (јона-ö-нын торјалöмаöс, уна-ö на-пiын озырыс, шөркофдемa олыгыс, гөлыс да с. в.) артавтöз-војдöр, колö гөдмавны: kodöc позö шуны кулакөн, kodöc шөркофдемaөн, kodöc гөл-јözөн. Тажöс тöдмавныд абу зев кокни, а прамеја тöдмавтöг он вермы вескы-да гөгөрвоны партијалыг пöлтыкасö. Он-кө куж

торјодны кулакос, шөркоџема олыгы, либө гөлөс шөркоџемаы, он-жө вермы өктын ужавны партија туддө-герти. Та-жылыг төдтөм-вөсна, гөгөрвотөм-вөсна өктјасын овлывлө уна Һелуч-кјас.

Заводитам төдмавны кулаксаң. Зев-ескө кокны, крестанінтө-кө позө шуны кулакөн му-көза-гертыыс, либө скөт-гертыыс, либө бур керка-гертыыс. Сөмын сизсө оз поз. Јешцө-на ескө кокниджык, кызи вөли Леңин-јорт серавлывлас, вөчанкө сещөм градуснык, мед пуктылан сижөс кыңулас дапыр-і төдан—кулак алы абу. Онөз сещөм градусныксө Һекөд-на ез вермы вөчны. Мјанлы бытна поө гөгөрбок төдмавны крестанаыдлыг олөмсө. Төдмавны: мыј-понда сылөн овмөсыс кыптө вывлаң, кодыр мыј вайө крестанаыдлы көртымө бөстөм муыд, медөн-ужөдөм, кытыг-мыј лөктө докод, кытчө вицө сижө докодсө да с, в. Сиз-жө колө төдмавны овмөслыг-і воцза олөмсө, бөстны важысаңжык.

Кушөмкө өтитор-герти, шуам-көт: көза-пагта-вөсна, уна скөт-вөсна, машинаөн ужалөм-зерти да с. в.—крестанінтө Һекыц оз поз шуны кулакөн. Колө бөстны ставторсө өглаын да вицөдлыны ужавтөм докод-помыг-ө сижө (јөзөс ужөдөмыг, ужалысјассө нартітөмыг) медгасө сещөм бурасө олө. Јөз уж-помыг олыг крестаныныд і ем кулак.

Вицөдлам буржыка мыј-понда позө крестанінтө шуны кулакөн. Кулакөн позө шуны со ку-

щом олыгос: öтi-kö, kodí ужöдö jözös пыр, а оз кор сурö; möd-kö, kodí бозтö көртымөн уна ви́зму да ужалö сijö ви́змусö меда jözөн; ко́мөд-kö, ку-тö уна ви́зму ужалан көлу́ж да скöт бара-жö көр-тымөн бозтöм ви́зму-вылын да меда jözөн (бат-ракjасөн) ужавны; ньольöd-kö, kodí бозтö докод төргүjtöмыг лыбö кущöмкö заводыг-лы, мыjыг-лы (мельница, ко́жовна, с. в.); витöd-kö, арендаыг да jözös ужöдöмыг воём гөмсö бара-жö бергөдö (пук-тö) ассыс овмөссö паэкöдөм-вылö: арендуjтö јеш-щö унжык му, медалö содтöд выль батракös да с. в. Сещöм овмөсыд, көнi ви́змуыс (көртымөн бозтöм), скöтыс. ужалан көлу́жыс, ставторjыс лө-гөдöма jöz-вынөн ужалөм-вылö—сijö jöz-уж-помыг олыг овмөсыд—кулак овмөс.

Овмөстö кулак-ногаөн шуны оз ков быт лоны став таjö вiсталөм-торjасыс. Вермас лоны сiз, мыj сijö оз медөн ужöдöмөн јона нартiт, а ужалан көлу́жсö көртымö вермытöм олыгjаслы сетавлөмөн, лыбö вöвсö сетлөмөн, лыбö көjдыс уждылөмөн пычкö аслыс докодсö. Тајi став-ногыс торjөн кулакыд вермö бозтны докод (основной до-ход) гөль-jöz уж-помыг.

Тајi, тащöм-ногөн jözös нартiтöм-jылыг вс-ли шуöма комунист-партија даскоjмөд сјезд-вы-лын-на.

«Öнi сiктын крестана-кост торjалöмыд мунö аслыс-гамөн. Öнi оз нiн важ-моз му-вöсна торjавны крестанаыд, а ужалан-скöт, ужалан-көлү́ж сетавлөмөн да төргүjtöмөн озыр jözыд пычкöны

вермытөмжык овмөсҗастө да чөжөны аслыныс озырлуңсө».

Көртымөн да медөн виҗму вөдитөмөн скөт да көлуј ужавны гөль-јөзлы сетлывлөмөн, һөбагөм-вузасөмөн да мукөд-ногөн кулакыд нарҗитө пычкө впрсө гөля олыг крестанаыдлыг гугөн і јавө. Став-пөлөс нарҗитан-ногсө он-і вермы другөн вгставны.

Богтам сегга мөдарсө—вермытөма, гөля олыгөс. Кущөмжык сылөн овмөсыс?

Вермытөма, гөль крестанаинөн (беһнакөн) колө шуны сецөм олыгөс, кодлөн, өти-кө һөти абу, лыбө зев еща виҗму ужалан көлујыс. Унжыкыс најө вөвтөм да мөстөм јөз; асгынысвиҗмусө ужалөны озырҗаслыг уждылөм (богтлөм) көлујөн; мөд-кө докодыс аслас овмөсыг оз тырмы гемҗасө во-гөгөр вердны. Сы-вөсна сылы лоө јөзө петны донтөм-доныг ужавны; којмөд-кө, унжык докодыс гөля олыгыдлы воө оз аслас овмөссыс а јөзын ужалөмыг, (јөз овмөсын-лы, кущөмкө мукөд-пөлөс гөд-ужыг-лы).

Ташөм-торҗас-серҗи-і позө төдмавны вермытөм гөль крестана овмөсҗастө. Тани бара-жө, кулакөс төдмалөм-моз, оз быт ков лоны өти гөль овмөсад став тани вгсталөм-ногыс. Ем-кө өти-лы, кык-лы тор, мыҗ-серҗи позө-нын торҗөдны сјөс гөля-дорө-і—тырмас. Сегга өтмоза артавны быдлаыг крестанаыдлыг овмөстө җерт оз поз. Оз өткода быдлаын крестанаыд овны, сөмын быдлаын гөля олыгтө пыржык-нын озыржыкҗас нар-

тiтöны, додфалöны көртымөн, медөн, либö му-
көд-ногөн.

Тажö кык-сикас крестана-костас, кулак да гөл-
жöz-костас емөг шөркофдема олыг жöz (геретьнак).
Шөркофдема олыгыд сиктын мед-уна, медга-ыжыд
жукөн крестана-пöвсад. Унжыкыс најö некодöс
оз нартитны, дај аснысö сiз-жö некод оз нартит.
Леңин-јорт шөркофдема крестанin-јывгыд шулис:
«Шөркофдем крестанin сулалö шöра-костас гөл
жöz да кулакјас-костад. Сы-вöсна сiјö-і шугö шөр-
кофдема олыгөн. Олö сiјö шөркофдема-жö: бур,
һаһа воö во-гөгөр суғö аслас турун-һанөн, но
абутöмыс сылөн пыр-жö мышкас-і ем, гöмыс сы-
лөн гөдлун-кежлö чöжгö еща, либö зик оз чöж-
гы. Сы вöсна овмöсыс шөркофдемаыдлөн абу зев
крепыд».

Шулывлöны код-сурö: вернöө-пö лоö крестана-
натö сиктыг сöмын кујим-сикас олыгö—гöла, шөр-
кофдема да озыра (кулак) олыгјас-вылö јуклö-
мыд. На-пiын-öд быд-пөлöс олыг-пиас абу-жö ста-
выс öткофöг. Став кулакыс ферт, абу öткоф, оз
öткофа овны, сiјö быдөн төдö. Öтилөн шуам, ме л-
һича ем, мөдлөн абу. Öтилөн кујим вöv, мөдлөн
сöмын кык. дај-і öткофа олыгјаслөн-на вермас
лоны: öтiыслөн кык говыг сöмын, кыкһаныс вер-
мöны ужавны, а мөдыслөн öкмыс морт, ужалы-
гыс сöмын öтi морт. Вермас тащöм торјасыд ло-
ны, дај ем ферт. Сöмын оз сы-сертi ков тор-
јöдны кулактö. Кыкһанныс најö унжык докодсö
бөгтöны жöz уж-помыг (медөн ужöдöмөн, көрты-

мөн візму вѳітмөн да мукѳд-ногѳн)—кыкнан-
ныс кулакјас. Мед кѳт і озырлуннас абу ѳтко-
ѳѳѳ, кыкнанныс-кѳ гѳль-јѳзѳс нартітѳны—најѳ ку-
лакјас. Шѳркѳѳѳема крестанаыд, ѳерт, овмѳс-
гертіыс абу-жѳ ставыс ѳткоѳѳѳ. ѳтіјаслѳн овмѳ-
сыс абу крепыд, гѳллуныс, абутѳмыс пыр мыш-
ку-сајас відчѳѳѳ. Нѳаңыс-кѳ оз во-лі скѳтыс ку-
лѳ, лѳбѳ мукѳд ѳѳлучкѳ лѳѳ,—шѳркѳѳѳемаыд ѳд-
јѳ пѳрѳ гѳлыңык олысѳ, гурѳ кулак кабыр-улѳ.

Тащѳм шѳркѳѳѳема олысјасыд сузгѳм-герті-
ыс матынжыкѳѳ вермытѳма гѳла олыс јѳз-бердѳ.

Мукѳд шѳркѳѳѳема олысјасыд овмѳс-герті-
ныс матынжыкѳѳ кулаклан. Ленін індыліс се-
щѳм озыра олыс шѳркѳѳѳемајас-вылад, најѳ-пѳ
вермасны вешјыны кулакѳ. Сещѳм крестанаыс-
лѳн асланыс овмѳсыс локтѳ бур докод. Сіјѳ до-
кодсѳ, тѳлк-кѳ гурѳ, вермасны најѳ пуктыны, лѳз
ны ужавтѳг докод бѳгтѳм-вылѳ.

Тѳѳѳмыс, кулакыд-ѳѳ оз кыкѳ јенежгаң уг,
друг чуж, а быдмѳ, кыпѳѳчѳ озыржык шѳркѳѳ-
ѳѳѳема крестанаыс, но шѳркѳѳѳема олыс кре-
стаңыныд, мед-кѳт-і озыр, сіјѳ—абу ку-
лак. Тајѳ колѳ чорыда вежѳрѳ бѳгтны.
Сѳвет-власт шѳркѳѳѳемалы оз тупкы тужсѳ возѳ
мунны, мед-кѳт сіјѳ-і озыра олѳ, зѳл крестанаыд-
лы нѳшта на отсалѳ. Нѳеыжыд вѳла сетѳ кѳрты-
мѳн візму вѳѳітны, да медѳн јѳзѳс ужѳѳны, сѳ-
мын мед вѳль-ногѳн. агрономіја велѳѳѳѳм-герті да
мукѳдкѳѳ ѳтувјѳн (артѳлѳн, тѳваріщѳествоѳн)
бѳгтгас ужавныс-а. Шѳркѳѳѳем крестанаыд ас-

пөвсас јона абу өткөдөг, сөмын сiјө шөрас ку-
лака-гөла олыс-костас да сiјөн-1 торјалө мукөд-
гикас крестанасыс.

Гиктын крестана-кост торјалөм арталөм.

Өнi буржыка төдмагам, кыңижык торјалисны
крестанайд НЭП-дырга војасас овмөс-гертыс да
кущөмжык-нын өнi гиктыд, класс-кост јукөмнас?

Богтам Мөскуаса 14-өд конферентсија-вылын
Рыков-јортлыг вiгталөм лыдпасјассө:

Көза-герти

Војас.	Ҷик коҶатөм овмөс.	1 дег-өз.	1—2 дег.	2—4 дег.	4—6 дег.	6—16 дег.	16 дег. да унжык.	Ставыс.
1922	4,1	20,0	30,6	30,6	9,9	4,3	0,5	100
1923	3,3	17,8	27,6	31,8	12,3	6,2	1,0	100
1924	3,1	14,3	25,7	34,9	13,9	7,0	1,1	100
1925	1,8	12,3	24,1	36,9	15,7	8,0	1,2	100

Тажө лыдпасјасыс петкөдлөны гиктыг овмөс-
јаслыг вежгөмсө, 1922-өд вогаң 1925-өд воөң.
прөцент-лыдөн.

Виқодлам мед-воққа виқ костсö „зиқ көзатөм овмөсјас“. Гөртөм-көзтөм крестанаһынд воыг-воө пыр чинө 1922-өд воын вөлөма 4,1 прөцент, а 1925-өд воын сөмын-һын 1,8 прөцент. Виқөдө му-көд виқ-костјассө, кызи вежөмаөг, чинөмаөг-сө-дөмаөг: өти дегатинаөн көзыг овмөсјас, өтигаң кык дегатинаөз-ыжда овмөсјас да с. в.

Богтө мед-бөрја-костсө. Сені арталөма веж-гөмсө 16 дегатина да унжык көзаа овмөсјаслыг. 1922-өд воын сещөм овмөсыс вөлөма сөмын прө-цент жын (кыксо-пһын өти),—1925-өд воын 1,2 прөцент-һын.

Ставсө тајө арталөмсө видлалөм-бөрын позө шуны: гөртөм-көзтөм да еща көзаа овмөсјас (кык дегатинаөз) пыр чинөны. Сы-пыдди сөдөны шөр-коддема да уна көзајас. Сиқ-кө: став көза паг-таыд пагкалө, крестана овмөс кыптө.

Өни севга, сижө-жө лыдпасјассө виқөдлөј мед-улыс виғыс, шујгала доргаһыс вегкыдлаһыс (1925 вога лыдпасјассө). Татыг-һын адзад: шөркод-дема көзыг овмөс-лыд быдөныг уна, ун-жык-на көт-і еща көзыгјастө да уна кө-зыгјастө богтан өтлаын. Тајөс оз ков ву-нөдны. Виқөдлам, кызи вежөс крестана овмөсја-сыд скөт-лыд-герти сижө-жө војасөн (1922-1925). (Виқөд лыдпасјассө воқө листбокыг).

Тајө лыдпасјасыс бара-жө петкөдлөны: вөв-төм овмөс воыг-во пыр чинө, сөдөны өти, кык да кујим вөла овмөсјас. Та-герти сиқ-жө төдчө — крестана овмөсыд кыптө. Мед-улыса виқ (1925

вога лыдпасјас)-герті со-мыј аңам: өті вöла ов-
мöс медга уна, уна вöлаыс зев еща. Тажö
бара-жö колö чорыда төд-вылад кутны.

Скöt вiçöм-герті.
(Прöчент-лыдөн).

Војас	Вöвтöм овмöс.	1 вöла.	2 вöла.	3 вöла.	4 да унжык вöла.	Ставыс.
1922	34,1	59,9	5,5	0,4	0,1	100
1923	34,0	59,8	5,7	0,4	0,1	100
1924	33,0	60,1	6,3	0,5	0,1	100
1925	31,9	60,7	6,7	0,6	0,1	100

Кушöм-нö öнi öиктыд крестана-кост (класс-
јас-вылö) торјалöм-гертіыс? Уна-ö гöль овмöс, шөр-
кофема да кулакјас? Со бара лыдпасјас, петкöд-
лöны став сојуз-пасталаыс öиктыг классјас-вылö
јукöмсö 1924-öд воын. (Вiçöд табытсасö 24-öд
лытбокыс).

Гöль овмöс лыдö тани сужöма çик көзатöм да
кык дегатiна-паста көзыс овмöсјастö. Сещöмја-
сыд пыржык-нын вöвтöмöс лыбö öтi вöлаöг.

Кык дегатiнаыс еща көзысјаслөн һаныд
дерт оз чöжы. Сещöмыдлөн, непöштö вузавны,
а аслыныс оз тырмы во-гöгöр вужныс. Овлывлö

мукөд-дырjыс арнас најө вузалөны һаһтө, сөмын бөрвылас лөө-жө сы-пыдди көнкө ужавны (нажөвтны) да бөр һаһтө һөбны.

	% %	На-ордын көзаяс	Виҙөны скөт.
Гөла олыг овмөс . . .	41,4	14,4%	23,1%
Шөркөдфема олыг овмөс	55,1	70,1%	66,9%
Озыржык шөркөдфема олыгјас	2,6	9,7%	6,6%
Кулакјас	0,9	5,8%	3,4%

Тащөм вермытөм олыгјаслөн вузалөм һаһыс 23,7%-кымын рынок-вывса вузөс һаһгыс. Шөркөдфема овмөсө сүјөма кык фегатинагаһ даһ фегатинаөз көзөгјасөс. Унжыкыс најө виҙөны өтi лiбө кык вөв. Тащөмјасыдлөн һаһыс во-гөгөр-нын тырмө да јешцө лшыштө-на вузавны. Шөркөдфема олыгјас вузалөны 47,8 прөчент став вузөс һаһгыс. Озыра олыгјас көзөны даһ фегатинагаһ 16 фегатинаөз. Тајјас-пiын сөмын 23,7 прөчентыс өтi вөлајас. Кык вөв виҙөны 43,7 прөчентыс, мукөдыс 27,1 прөчентыс кујiм да унжык вөлөн. Налөн вузалөм-һаһыс став вузөс һаһ-пiас лөө 16,7%. Öткымын крестана-овмөс тащөма олыгјас-пiыды зев матыһөс кулакјасыг. Кулакјасөн лыддөма 16 фегатинаыг унжык көза вө-

дiтyсјасос. На-пiын сoмын 8%-ыс oтi вoла, 30,9% —кык вoла. Мукoдыс, 59,2%-ыс вiрoны ку-јiм да нoл вoв. Став вузoс нaн-пiас кулакјаслoн вузoс нaныс лoо 11,8 прoчeнт.

Тaјo лыдпaсјaссo бoгтoмa шoркoддeмa ар-тaлoмoн став Сoвeт-сoјуз пaгтaлaыс. Тopјa мeс-тaјaсыс (paјjoнјaсыс) артaлiгoн лыдпaсјaсыс вeж-гaсны.

Артaлoм-гepтiыд, oнiјa Сoвeт-сiктын шoр-кoддeмa oлыс oвмoсыд мeд-уна 55,1 прoчeнт. На-ордын кoзaыд $\frac{7}{10}$ јукoныс став кoзaыд дaј вoлыд на-ордын $\frac{2}{3}$ јукoныс став вoвзыс. Пoзo-oз сiз кo шуны: „вoли-eскo шoркoддeмa oвмoсыд-дa быри“—кулакo пoри ли-бo гoлтiс? дeрт oз пoз. Шoркoддeмa oлы-гыд вoјдoр вoли, дaј oни-нa мeд-уна, мeд-ыжыд јукoныс сiктын.

Кулакјасыд oзыра oлысјaскoд щoщ (кoдјaс вoзo вepмaсны пoрны кулакo) чукoрмoны сoмын 3,5 прoчeнт. На-ор-дын кoзaыд сoмын 15,5 прoчeнт, вoлыд 10 прoчeнт.

Сiз-кo кулакыд oни oз-нын вaж-мoз дyгдыв-тoг coд, oз вaж-мoз oдјo јoнмы. Oз пoз шуны, мыј сiјo рeгыд тыртaс сiктo, бoгтaс aс кaбырaс крeстaнaтo, дa лoо Сoвeт-влaстлы пaныд муныс. Быдoн-нын oни гoгoрвoас, мыј сiјi сoрнiтoмыд сo-мын—куш сoрoм.

Комунист партија да Сöвет-власт вермагöны кулаккöд.

Комунист партијаыд öти здук-кежлö некод-лыг сiнсö оз тупкы сiкт-вылö, кулак быдмöм да јонмöм-вылö виçодны. Сijö адçö, кулакыд көт-i зев нöжжö, а пыр-жö воçö кысгö кыпöдчö. Важ-герти-ыд быдөн тöдам, кущöмкö кык кулак ас бур ов-мöснаныс јонжыкөг дас-кымын гөл да шөркод-олыгјасыг. Тажö ставсö-егкö партијаыд зев бура адçö-i тöдö, да оз-на öни тупкы туйсö сiктса кре-стана овмöсјаслы ембурсö чöжныс, оз вермаг ку-лаккöд 1918-вога-моз власт вынөн, оз мырдөн богтав налыг ембурсö.

Та-герти бара-жö оз поç шуны: партија-пö дугдiс вермагны сiктса буржуйјаскöд, дугдiс от-савны гөлјаслы да шөркофдемјаслы кулакјаскöд вермагны. Партијаыд дугдывтöг пыр-на ужалö гөл да шөркофдема-доф, отсалö налы, сöмын оз важ-моз, а мöд-ногөн вермагö сiктса кулакјасыдкöд. Выл-ногөн ужалöмөн, выль öтувја олöм течöмөн, коператсija пазкöдöмөн öни мунö бертчöм (верма-гöм) важ олöмкöд. Выл-нога ужас кутчiгöны гөл-јöз, мöдараc, важлаңыс кыскö кулак.

Торја-инö тајö вермагöмас пуктыгсö шөркоф-дема олыг.

«Быдлаын, көни вермагöны гөл-јöз озырјас-кöд, робочейјас-капиталисткöд, — шөркофдема олыг крестяңыныд сулалö шöрас, оз тöд кодарö сетгы-ны. Сijöс озырјас ас-дiнаныс корöны: те, шуöны,

кѳајн, ас-ембура морт, Һнѳм тед вѳчны пагтѳм, гѳл робочејјаскѳд. Робочејјас шуѳны: озырјас тенѳ конјаласны, ылѳдасны да тенѳ-жѳ-на-і грабитасны. Он те вермы мѳжан отсѳгтѳг овны, мынтѳдчыны озырјасыг, абу тед мѳд мездыган туж, мѳжанкѳд-кѳ щѳщ он понды озырјаскѳд вермасны.

дасвіт во-сајын-на тајі гѳжліс Лѳенін. ѳні-егкѳ дас во-Һнн колѳ октѳабрса револутсіјасаҺ да пыр-на тајѳ горҺныс мунѳ. Сѳвет-властлѳн бур-олѳмѳ нуѳдыг јон-тујыс пыр-на чуткыгѳ «шѳркѳдѳема олыг-понда венѳѳмѳ». Партѳја пыр зѳлѳ уж-авны ѳтвылыг шѳркѳдѳемакѳд да віѳѳ сіјѳс кулак кабыр-улѳ сурѳмыг.

Партѳја дасњолѳд конферентсіјалѳн шуѳм-јасыс (решения) щѳктѳны—кыскыны, мынтѳдны кулак кабыр-улыг шѳркѳдѳема крестанѳнѳс да јон-мѳдны сојусѳ (јитѳдсѳ) робочеј да беҺнаклыг шѳркѳдѳема олыгкѳд.

Партѳја дасњолѳд гѳездлѳн шуѳмјасыс сіј-жѳ тѳждыгѳны та-вѳсна.

Колѳ вермасны кулаккѳд—шуѳс гѳезд. Сіјѳ вермасѳмыс-пѳ мед мунас «кулаклы паныд гѳл-јѳзѳс ѳтувтѳмѳн» да «пролетаріатлыг да гѳл-јѳз-лыг шѳркѳдѳемакѳд сојусѳ јонмѳдѳмѳн, медым шѳркѳдѳемаѳс торјѳдны кулак-бердыг».

Гѳезд індіс. «Мед-ыжыд уж ѳні сіктын—ѳт-увтны шѳркѳдѳемајастѳ робочеј класс-бердѳ. Мед-ыжыд уж ѳні—ѳтувтчыны сіктса мед-уна (основной массой) олыгјаскѳд, кыпѳдны најѳлыг овмѳс-сѳ, јурдѳдны-велѳдны најѳс да сіјі і мѳдѳдчыны

щöщ (öтлаын) сijö унжык гиктса олыгжасыдкөд
возö партiја туддöд-кужа».

Kодарö, кыçи партiја индалöмөн мөдас виçму
овмөсыд? Мыж мижан ем-нын öни?

«Виçдöд öксöвет-му карта вылö (карта РСФСР).
Вожвывлаң, Вöлöгда кармаң, лун-асыввылаң Ро-
стов на дону кармаң да Саратовгаң; вожвывлаң
Томскгаң — мыж-пагта сени ем местаыд. Поçö
сетчö пуктыны дас-кымын гырыг культурнеј (ве-
лөдчöма) государство. Став, сы-пагта местаад jö-
зыд олöны патриархальщина*)-нога олöмөн-на. А
мукöдлаас, гикт пельöсжасас куçдöм олöмыс? Верст
10-20-30 көнкö бокын көрттужжасыг гиктын, туж-
тöм-вöсна сijö торжалöма карма жуғьджык олöмыс,
гырыг промышленностыг, капитализмыг, — оз-öмöј
сени jöзыд сiç-жö унжыкыс-на ов патриархальщина-
ног да jöj-коф пемыд олöмөн?»

Тащöм кывжасөн В. I. Ленин петкөдлис ми-
жанлыг олöмнымöс, культура-герви (велөдчöмыг)
бөрö колöмнымöс, пемыдын олöмнымöс, важ-моз
виçму-бердын пу гөрjөн да кујим переменаөн ужал-
лöмнымöс. Тужжастöм-вöсна, велөдчытöм-вöсна став
jöz олöмгыс торжалöмнымöс.

Мижан 22 мiльон посни, торја олыг ужалыг
крестаын. Көт куçдöм јевропаса государство гер-

*) Патриархальщина — jöz-кост олан-ног, көни jозыс ста-
выс олöны гырыг, рөдвужа гемжасөн. Гемжаас, овмөсас
ыжыдыс, журыс — мед-лөрыг мужикыс. Сijö-i нарадiтö-нуөдö
став ужсö, ыжыдалö став овмөсас, ембур-вылас, нан-сол-
вылас да с. в.

ті он бост, мјан крестана овмөсјасад урожајыд мјан быдөныг еща воө. Іллыч щөктыліс-велөдіс со кызі вөчны: «сещөм важ-ногса, лок-ногса Һемдумајттөг візму ужалөмсө вежны выль-нога, да выль-технікаа, ужалан-ногөн».

Важ-ногөн, кызі олөны крестанаыд өнөз, овны оз поз. Вешшөрө уж да вын крестанінлыг лотајтөм—сізі олөмыд. Торја ічөтік овмөсјастө-кө өтувтны ыжыд овмөсө, лок-нога ужалөмыд вежсас. Кыкпөв да кујімпөв кокныджык лоө ужавныд, кык-кујім-мында ещажык ковмас выныд јөзыдлөн.

Вот тајө-і ем Іллычлөн індөм веккыд, бур туж візму-бердса ужалыөјаслы.

Өті-кө, торја поснөдік, гөль овмөсгаң колө вужны ыжыд өтувја овмөсө, паскөдны ужалөмсө коператсіја-пыр. Мөд-кө, візму-бердса уж пуктыны наука щөктөм серті, выль-техніка-ногөн. Пу-гөр вежны машинаөн, кујім переменаөн ужалөм-тө—уна переменаөн.

Быдөн төдө, өніја ужалөмгаң да олөмгаң, машинаөн ужалөмөн олөмөзыд зев-на ылын. Сет-чөз зев-на ыжыд да сөкыд туж колө вужны. Пу-гөрггаң тракторөз да електрофікатсіјаөз, гөль, тор-јөн-торјөн олыг овмөсјаснад олөмгаңыд өтувја олөмөзыд он зев өдјө четчышт. Өті, кык вона! Һі гашкө-і, дас војасөн-на Һе вужны мјанлы сіјө тужтө.

Мі стрөітам, лөсөдам сотсіализм-нога олөм. Ем-абу-нө-һін мыкө-өніја мјан олөмын сотсіализм-

ногаыс? Мижан ем сотсиализм-нога промышленность, кодос кутоны да кыподоны рабочеяс. Промышленность кыпто да нуодо ас тудыс и визму-бердса овмоссю. Советскей государство-кын-жо уждыган учрежденьеяс да банкяс. Государство-кын-жо мукод государствояскод нобасом-вузасом, ая ас му-пыщкын торгутомыд бура ыжыд жукон государство кын-жо.

Ставыс сijo—визму овмостю медга јон бергодлыяс. Наян Совет-власт тудодо став овмослыс вояо мунюмсю.

Кытчо-но-ежко Совет-властыд нуодо визму-бердса овмостю? Нуодо сijo Ляньин индом туж-кужа пу-горсан—трактороя да электрофикатсияоя, кујим переменасан—уна переменан ужаломоя, ичотик торја овмосын вын лотайтомсан уна докода, отужа ужаломю.

Код-гурю шулывлöny крестянынд-по сijo тудыд оз мун. Отужа ужаломыд-по оз логав дадыды. Сиж-о? Ферт, крестяныны сёкыд-код гогорвоны сотсиализмотю. Таяо, ферт, збыл. Некущом бур висталыс, некущом ныга оз вермыны бергодны дадыдыс вежорсю. Оз вермыны куш агсю тодыс, ас-понда тождыдыс крестянынтю портны отужон олысю. Унжыкыслы визму-бердын ужалыяслы мижан сотсиализм-нога ужаломыд абу-на зев гогорвоана. Крестяныныд оз борынтчы сотсиализмлаң мунюмыс. Сомын сылы колю талун-жо петкодлыны бурсю, выгодасю сотсиализм-нога олюмыдыс, бытто-ко шую рабочеядлы: ен-по кюсжыс зоюгюс ваяны,

көт-пө-і ічөтүк лебач да вај-пө талун-жө кіјам. Љеңин шуліс: «Мі лөбөдам ассыным овмөснымөс крестана-көд өтлавы. Колө мунны выль-нога олөмлаң кокныфжык, крестанінлы гөгөрвоанажык туйөд». «Зев кокныд мөвпавныд—сотсіалізмтө лөгөдны сөмын робочејјас өтутчөм-пыр. Збыльгсө сотсіалізм лөгөдөм ужтө нуөдны мөд-пөлөс, колө мед ескө сіјө ужас быдөн посні овмөса, торја крестана щөщ ужалісны. Посні овмөса крестанатө кыскыны тајө ужө верман сөмын сотсіалізм-нога промышлен-ногт (фабрік-завод)-уж вірму-овмөс-ужкөд топыда јітөмөн (смычкой). Вірму овмөстө сотсіалізм-нога овмөскөд јітөмнад јітгас і кынөм-пөт перјан ужыс быд крестанінлөн. Мөд-ногөн-кө шуны: крестаніныд робочејкөд өтлаын кутас вөчны сотсіалізмтө сөмын секі, кор сіјө ужыс гетас сылы коланторсө.

Ем-абу-нө сещөм кокныд, гөгөрвоана, колантор гетыг сотсіалізмө нуөдыг тујыс крестаніныдлы, кыт ескө сіјө мунас аслыс выгөда колөм-вөсна?

Сещөм тујыс ем-коператсіја. Сы-вөсна мі коператсіјатө і шуам-гіктлыг веккыда сотсіалізмө нуөдыг тујөн.

Сөмын оз-жө быд коператсіја вогты крестанінлы паскыд туј воқө мунны. Капіталістјас госуларствоын да сөвет-госуларствоын коператсіјајасыд абу өткофөв. Капіталістјас госуларствоад овмөс бергөдлыгјасыс—промышленногт, банкјас да уждыганінјас капіталіст-кын. Најө кабырын-жө-і коператсіјаыд. Поқө-нын сесга воқө віставтөг гөгөрвоны—сен коператсіјаыд отсалө сөмын озыр

крестьяналы кулакө пөрны јонмөдө капиталистяс-
лыг вынсө нартытны гөлјасөс да шөркөд-демјасөс.

Сөвет-государствоад влагтыд пролетариат ки-
ын. Промышленность, көрттујјас, банкјас, ужды-
ганінјас — ставыс ужалысјас власт-ордын. Ставнас
сіјөн бергөдлө сөветскеј государство. Сөвет-госу-
дарство отсалө коперативлы сөмөн, ужөн гетө-
мөн. Коператсіја мијан отсалө гөлы да шөркөд-
демлы кыпөдны овмөссө, отсалө вермасны ку-
лаккөд. Сіңи-кө-тај сөмын Сөвет-власт-дырји, про-
мышленностөс воыг-воө пыр кыпөдөмөн да сіјөн
сіктса овмөстө везкөдлөмөн, пыр јонжыка кутас
јонмыны овмөс-јитөд фабрик-заводлөн сикткөд, сө-
мын секи коператсіја вермас петкөдны крестьяна-
тө лок, гөл олөмыг бур кокныд олөмө. Со мыј-
вөсна гөла да шөркөд-дема олыг крестьянаыдлы ко-
лө промышленноститө јонмөдөм кыпөдөмыд. Про-
мышленностьлөн да коперативлөн јонмөмныс веш-
тас, вөтлас карыг і сиктыг частнеј (өтка-јөзлыг)
капиталтө.

Мо
сік
ла
на

тсі
бы
дөп
по
јас
уна
не
ті
Ко.
вы
лун
Ща
пөв

Крестана-костын уж.

(партияса 15-öd гезд шуьм-серті).

Ставоужса коммунист-партиялөн 15-öd гезд Молотов-жорт доклад куза гөгөрбок видлаліс öнija гиктса олөмсö, төдмаліс крестаналыг вьль олөмлаң тувтчөмсö, сегга індіс крестаналы воқö-мунан туйсö.

Гезд ез вермы, дерт, бокö колны оппози-тсиялыг шуөмжассö. Сіјö-öd вöлі мыждö партијаос быднөгөн. Вунöдіс-пö партијаыд Лењинлыг велө-дөмсö, кутіс-пö еновтны гөл-јөз-дор төждыгөмсö, помөз сетчіс, модөдчіс озыр-чукөр-дор да кулак-јас-дор. Гиктјасад-пö вывті ödjö содöны кулакјас, уналаын-пö најö богтісны ас-кіяныс советјас, некущөм-пö накөд партијалөн вермагөм абу. Выв-ті јона вöлі повзөма оппозицияыд кулакјасыг. Колö-пö 1918 воын-моз бара угкөдчывлыны на-вылө (кулакјас-вылө), пыркөдыштны налыг озыр-лунсö, мырдөн перјыны һаңсö да мукөд ембурсö. Щөктöны вöлі оппозиционерјас лезны крестана-пөвсö вьль зајом, да мырдөн сіјөс разөдны. Сегга

щоктоны вöли годтыны сиктјасö налогјас уна мильон дон. Тајö налогсö-пö поçö-на перјыны озырјаслыг. Тақі көсјö вöли оппозитсја чукöртны сиктјасыг гöм, да сјјөн пагкöдны, ödjöжык кы-пöдны ассыным промышленност (пабрік-заводјас).

Оппозитсјалөн шуөмјасыс ңекытчö оз шогмыны.

Оппозитсјалөн шуөмјасыс первојсö бытö гöлөм-вылад воöны. Сіқі бытö-і колö: ускöдчыв-лыны озыр-чукöр-вылö, мырфаны налыг озыр-лунсö. Насаң-öd бурсö ңинөм видчигны. Öнја властыд-öd налы оз шогмы. Быд-ногөн пессöны путкылтны сöвет-власттö, повзöдлöны крестанасö војнаөн, мукöд-ногөн падмöдчöны.

Виçодлан-кö гөгöрбок, оппозитсјалөн шуөм-јасыс ңекытчö оз шогмыны. **Кулакјастö сöветвласт ңекер ез малавлы јурöдыс. На-вылö пунктам ме-уна налогсö, налыг мырф-ö-ма бöрјысöм правасö, — огö сібöдöј сöветјас-бердö, коперативјас-бердö.** Ве-гкыда-кö шуны, сöветвласт кулакјасöс важ-моз кутö чорыд кабыр-улын.

Öнј партија да сöветвласт вермасöны кулак-јаскöд мöд-ногөн. Кутам-кö 1918 воын-моз мырф-давны кулакјаслыг озырлунсö, вöчавны накöд воçсаган комітетјас лібö гöль крестанаса öтувт-чöмјас, секі лоö бöр бергöдчöм војеннеј комму-нїзмлаң, секі вермас помöç падмыны мїжан овмöс кыпöдöм уждыд. Секі ковмас шыбытны öнја выль-ногөн овмöс кыпöдан тунсö (НЕП), кодöс уна во-кежлö индыліс мїжанлы Лєнїн.

Содтавны налогјас уна мильон-дон, оппози-
 тсия шоктөм-серти, бара-жө оз поң. Кулакјасыд-
 өд абу уна, гашкө чукөрмас 5-6 прөцент-мында
 ставкредана-пйыг. Сіңкө, унжык вьл налогыс
 (содтыны-кө бытө) кутас воны шөркоддема
 кредана-вьлө. Таңнад поңө сөветвластлыг
 вьнсө сөмын ордны. Секи вермас помөң жугавны
 робочейјас да кредана-кост отувтчөмыс, јитөдыс
 орас.

Гіктјасын содөны шөркоддема олыг кредана.

Став креданаөс өти туйө пуктыны оз поң.
 Важөн, револутсияөң, дај өни-на өіктјасын емөг
 кујім-сікаса кредана—суңдытөм (гөль) кредана,
 шөркоддема олыг кредана, сегга озыр војтыр-
 кулакјас. Тајө кујім-сікаса кредана-пөвсас мунө
 вежгөм, торјалөм (расслоение). Буржујјас госу-
 дарствојасын тајө вежгөмыс мунө өдјөжык, мөд-
 ногөнжык. Сені шөркоддема креданаөс капита-
 листјас быд-ногөн нартітөны, жмітөны. **Сені шөр-
 коддема креданаыг воыг-воө чінөны.** Унжыкыс
 на-костыг гөльмөны, ещажыкыс озырмөны—воөны
 кулакө.

Міјан Сөвет-Сојузын тајө вежгөмыс мунө
 мөд-ногөн. **Міјан содөны шөркоддема олыг крета-
 на.** Сөветвласт да коммунист-партіја быд-ногөн
 отсалөны гөль да шөркоддема креданалы кыпөд-
 ны асгыныс овмөссө. Ленин индалөм - серти,
 партіја дугдывтөг төждысө, **мед-ескө воыг-воө**
јонміс робочейјаслөн да гөль креданалөн отувтчө-

мыс шөркөфдема крестанакөд. Партијалөн өјезд бара шуис: колө воэ-кежлө нөшта-на јонжыка гібөдчыны шөркөфдема крестанакөд, сувтөдны најөс паныд кулакјаслы, отсавны налы петны выль олөмлаң.

Кушөма кыптө крестаналөн овмөсыс.

15-өд өјезд гөгөрбок төдмаліс, кушөма кыптө крестаналөн овмөс. Таво-кежлө став Совет-Сојуз-папта візму да скөт вөфитөм лоі-һін кыпөдөма вылөжык војнаөз-серті. Сіктјасын кутісны јонжыка ужавны машинајасөн, тракторөн, паскаліс сіктјасын електричество, уналаын кутісны ужавны уна переменаөн, көңны весалөм көјдысөн, гујны мујасө быдсама выль вынөөданторјас. **Сөмын һаң воөмыс (урожајыс), мукөд өткымын государствојас-серті, мјан Сојузын јона-на улын.** Мјан сіктса овмөслөн кыптөмыс мунө һөжјө-на, һаңјастө мі огө-на вермө бура віңны кос-повофдемыс, кынмалөмыс. Вузалөм-вылө крестаналөн һаңыс да мукөд прөдуктаыс мунө еща-на. Сы-вөсна омөла содө заграничаө һаң вузалөм. А сіјө вузалөмыс зев колана тор. Сытөг онжык вермы өдзөдны выль пабрік-заводјас стрөитөм, промышленност паскөдөм.

Јона һөжмөдө овмөслыс кыптөмсө важ-нога візму вөфитөмыс. Вывті - на ещалаын нуөдөма візму лөгөдан уж. Сегга сіктјасад војтырыс соді, мукөдлаын оз-һін төрны. Важ-ног ужалөмнад лышнеј војтырыслы һинөм гортас вөчнысө, лоө

мунны короны каржасыг нажетка. Візму ужалан көлуҗыд, медға-нын машинажасыд, сузчытөм крестаналөн оз тырмыны, сы вөсна оҗкыд паскөдчыны. Сегса һаһлөн да төваржаслөн доныс абу на өткөд. Һаһ-доныс сулалө улынжык. Тажө ставсө 15-өд гҗезд бура төдмаліс, індіс—кызі омөльтор-жассө бырөдны.

Овмөс кыпөдөмө јона-нын пырөма сотсіализм-нога ужалөм.

Гҗездлы лоі бура візөдлыны: содө али оз крестана-пөвсын сотсіализм-ногса ужалөмыс. Гө-гөрбок арталөм-бөрын гҗезд адзіс: **өіктјасын паскыда-нын мунө сотсіализм стрөітан уҗ.** Воҙвылас мі віставлім-нын, міға сөвет-государствоын крестана-костын вежсөмыс мунө мөд-ногөн. Мі кулакјасөс топөдам, најө быдмөны һөжјө. **Міјан вочасөн чінөны сузчытөм крестана, содөны шөркофдема олыс-крестана.** Сы-вөсна, Ленин інда-лөм-серті, партіја і шуө: шөркофдема олыс крестана-ордын өіктын мед-уна візмуыс. Робочөј класслы да гөль јөзлы колө чорыда кутны јітөд шөркофдем крестанакөд.

Гөль да шөркофдем крестана һөжјөнікөн кутчөгөны сотсіализм-ногса ужалөмө. Налы отсалө мунны тајө колана түјөдыс сөветвлағт, нуөдө вель оломлаһыс, сотсіализм-ногса промышлен-ноғт. Воыс-воө паскалө, јонмө коператсіја. Унжык төварыс өіктјасад локтө коператсіја-пыр. Воыс-воө содө візму вөдітан коператсіја (быдғама артельяс,

машинней, уждыган, мукөд төварішществојас). Уна крестанін-нін гөгөрвоисны — буржык, кок-
 ыңык ужавны өтувјөн. Өтувја овмөсјасас лыд-
 ыёёны-нін мільон-сајас морт. Тазі коператсіја
 јонмөдөмөн мі вөтлам, пөдтам өіктјасын кулакјасөс.
 Тазі коператсіја паскөдөмөн, выл олөм течөмөн
 шөркөџдема да гөль крестана вермасны помөз
 зырны кулакјасөс, ускөдны налыг лачасө, орөд-
 ны налыг вынсө. Тазі мі вермам өіктјасын вужнас
 ңещыштны важ-нога пемыд олөмсө. Леңін шуөм-
 серті, тајө лоө сотсіализм быдтөм. Сотсіализмыд-
 өд јенежыг оз уг, сіјө ковмас мјјан аслыным
 луныг-луң вөчны. Пырыг-пыр, ферт, сіјө оз артмы.
 Ковмас пуктыны сетчө ңе өті даc во.

Партіја індіс крестаналы туј воқө-кежлө.

15-өд өјезд індіс: воқө-кежлө колө нөшта-на
 јонжыка богтгыны коператсіја-бердө. Өні сулалө
 крестана-возын да партіја-возын мед-ыжыд уж —
посңі крестана овмөсјас өтувтны гырыг коллек-
тивјасө (өтувтчөмјасө). Мырдөн, ферт, кыскыны
 крестанаөс тајө туј-вылө оз ков. Мед агныс
 крестанаыс гөгөрвоасны, төдмаласны бур-луңсө
 өтув ужалөмгыс. Пырыг-пыр вөчавны коллектива
 овмөсјас лыбө коммунајас лоө сөкыд. Ковмас
 заводітны ічөтған: паскөдны, јонмөдны артельјас,
 төварішществојас, өтув нөбавны буржык көјдыс-
 јас, машинајас, өтув ңурјас когыны, вөчавны
 өтув вельмујас, візіас, стрөітны фөгөд-сір завод-
 јас, мельнычјас, да сізі воқө. Тазі нөжјөнїкөн

кредтанайд велаласны отув ужавны. Медга-нын колө кыпөдны ви́му вө́дтан да производственней, промысловей коперативјас. Куш потребкоператсја-пырыд сотсиализмтө он вөч. Партијалы да вөзмөстчыг кредтаналы ковмас өнигаң паскыджка чүждөдны та-вылө кредтанаөс.

Мыјјас гјезд щөктіс вөчны.

Мед-ескө бурмөдны сиктјасад ужсө, 15-өд гјезд гетис вөжө-кежлө индөдјас уна тор-јылыг. Мед-војдөр ми висталам, мыј шуөма коператсја-јылыг. Гјезд щөктіс зильны коперативө кыскыны регыд кадөн став гөль кредтанасө да унжык шөр-кофдема олыгјассө, ыждөдны фондјас сузчытөм јөзөс коперативө пыртөм-вылө, јонжыка кыскыны коперативјасө нывбабајасөс. Кустарней ужын өни вывти-на уна частныкјас. Колө кыпөдны кустара-промысловеја коператсја, отсавны сылы советјас-гаң. Быд ви́му ужалан коперативлы колө төждыгыны пырны ас-сојузө, паскөдны выј вөчан төварішществојас.

Гјезд щөктіс отсавны вермытөм кредтаналы петны, мездыгны кулакјас кподоулыг, кодјас асланыс ембурнаныс да ви́му ужалан көлујнаныс нартитөны гөль кредтанаөс. Колө ви́му ужалан коперативјаслы да совхозјаслы вогтавыны прокатней пунктјас да сетыгаң отсавны кредтаналы вөдтны ви́мусө машинајасөн. Сіңжө щөктөма советјаслы быдногөн кокнөдны отувја овмөсјаслы да вермытөмжык кредтаналы сузөдны ви́му-ужалан маши-

најас, та-вылө коператсја-пыр уждыны гөм, лготајас лөгөдөмөн. Посні овмөсјас гырыс коль- лективјасө отувтөм-могыс, колө мед-војдөр, уждөм гөмсө пуктыны гөл да шөркофдема крестанаөс производственней коперативө отувтөм-вылө, сещөм коперативјасыслыс ужсө лөгөдөм да јонмөдөм-вы- лө. Кулакјаслы ещажык машинајас вузавны, һекущөм ужјөз налы һе сетны. Гөл јөзлы отса- лан фондјас щөктөма бјуджетјасын содтыны. Тајө фондыс мед јонжыка мунис ви́зму ужалан ко- ператсја кыпөдөм-вылө, сетчө гөл јөзөс сибөдөм- вылө. Шүисны воғо-кежлө чинтавны төварјаслыс донсө, щөктисны бөрјавны коператив ужөн вес- көдлыны буржык гөл да шөркофдем крестанасө. Мед кулакјасөс вөлі помөң вөтлөма коператсја- бердыс. Отувја овмөсјассө щөктөма быд-ногөн кыпөдны, отсавны налы, медым-ескө сещөм ов- мөсјасыс збыль вөліны социализм-ногса овмөсјасөн, мед-ескө мукөд крестаназс вермисны адзыны бурсө отув ужалөмгыс.

Ви́зму вөдөтөм-јылыс шуөмјас.

Гјезд щөктис чорыда кутны государство кјпод-улын му кутөмсө (национализация земли). Мујас оз поң вузавны, һөбны, пөдаритны. Воғо- кежлө шуөма чинтыны көртымөн му сеталөм, медгасө көні сыыс озырмөны кулакјас, сещөм инјасын. Му көртымалан-строксө квајт воыс дыржык-кежлө оз поң һужөдны. Шүисны отсавны сещөм-ногса му вөдөтөмјас јонмөдны, кодјас

отсалöны паскöдны коперативјас да машинајасөн ужалөм (выселокјас), чінтавны öтi овмöсö öтлаö став мусö сөталөмјас (öтруб-ногса овмöс). Вірму лөгöдлан ужсö (землеустройство) гөл крөстаналыг шуисны бөгтны государство щöт-вылö, щöктисны нуöдны тајö ужсö ödjöжык.

Налогјас-жылыг сјездлөн вöлі сөщöм кыв: вірöдны да бура кутны, медым сузчытöмжык крөстанаöс (35 прöчөнт став крөстана-пйыг) вöлі мөздöма вірму вотыг правітельство щöктöм-сөртi. Сіктса озыржык јöзлыг докодсö вөталөм-куза шуисны лөгöдны выль закон подокоднеј налог сужöм-жылыг.

Щöктисны бура вірöдны, медым вірму-бердын медөн ужöдöм муніс Уж-Закон-Чукөр-сөртi (согласно Кодекса Законов о труде). Коди оз пыдi пукты сјјöс, сөщöмсö чорыда мыждыны.

Вірму-бердын да вөр-бердын медөн ужалыг-јасöс щöктöма стракујтны да најсө кыскыны профсоюзö.

Сјезд - шуіс төждысны сузчытöм крөстана-пöвсыг пöрыг јöзöс стракујтöм-жылыг.

Возö кежлö ковмас быд-ногөн јонмöдны, паскöдны крөстаналыг мöда-мöдлы отсаган комітетјас, пыртны сетчö став гөл да шөркодфема крөстанасö.

Сöветјасын уж пуктöм. Велöдчöм.

Коммунист-партијалөн 15-öд сјезд шуіс возö-кежлö нöшта-на јонжыка кыскыны сөветјас-бердö

гӱль да шӱркодџема крестанаӱс, матыгтны совет уж-бердас нывбабасӱс. Советјасӱ бӱрјыгӱм-кеж-лӱ колӱ воӱыв бура лӱгӱдчыны, став бӱрјыгы-јасӱ тӱдмӱдавыны совет ужнас. Колӱ виӱдны, мед бӱрјыган права ез вӱв некущӱма гетӱма кулакјаслы да мукӱд сещӱм јӱзлы. Гјезд щӱктӱс лӱгӱдны индӱдјас, код-гертӱ советјас кутасны вермыны векӱдлыны ужнас виӱмуобществојасын. Скодјас - вылын оз ков леӱны гӱлӱсујтны сещӱм јӱзӱс, кодјаслыг бӱрјыган правасӱ мырџџема.

Гӱль крестаналы колӱ ас-костаныс ӱтувтчыны, мед-ескӱ буржыка вермасны кулакјаскӱд, кыскыны ас-бердас шӱркодџема олыејасӱ, мед-ескӱ ӱдјӱжык ӱтувтчӱмӱн кыпӱдны овмӱс. Советјас-бердын да коператӱвјасын бӱрјӱма гӱль крестаналыз ӱтувтчӱмјасӱ (группы бедноты) ковмас јонмӱдны.

Горнӱтӱсны гјезд-вылын јурдӱдчан уж паскӱдӱм-јылыг. Выл олӱм течӱмыд јона торкӱгӱ крестаналӱн ас-пемыдлун-вӱснаныс. Мӱјан колӱ, Ленин шуӱм-гертӱ, нуӱдны ыжыд культурнеј револутсӱја. Сотсӱализм лӱгӱдан ужтӱ грамотатӱм мортыд оз вермы нуӱдны. Гјезд шуӱс: јона колӱ тӱждыгны став војтырсӱ велӱдӱм-вӱсна. Колӱ паскӱдны уж выл школајас стрӱитӱм-куӱа, јона зӱлыны, мед гӱль војтырлӱн челаџыс вермӱсны велӱдчыны школајасын. Ковмас вогтавыны мастерствоӱ велӱдан школајас да мастерствојасас велӱдны щӱщ ӱчӱт школаын. Јона лоӱ тӱждыгны, меџым сӱктјасын вӱлӱ унжык велӱдчӱм-јӱз, быд-

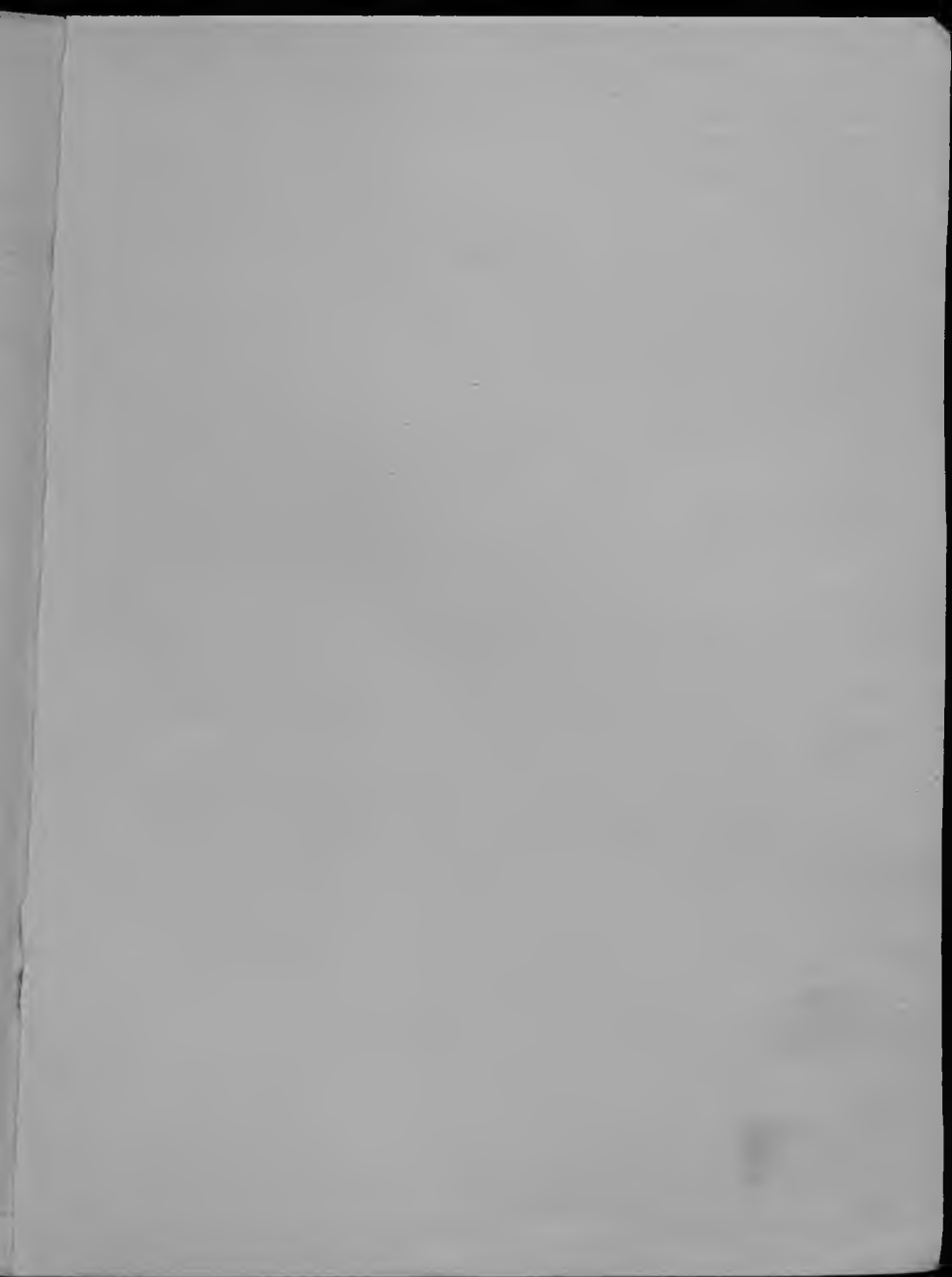
ногөн отсавны налы кыпöдны ужалан гамсö. Gjezd щöктис лөгöдавны сиктjасын радио, кино. Сijö жүрдöдчан ужыдлы зев колана тор.

Со кущöм индödjас сетис 15-öd gjezd. Ставсö, ферт, пырыг-пыр он вермы вöчны. Сöмын таjö ужгыс еновтчыны оз ков. Колö сөлöмгаң кутчигны луныг-лун пуктыны ассыным ужöс gjezd шуөм-серти. Мед-вождör партиjаса шленjаслы, комсомо-лечjаслы колö гөгөрбок төдмавны gjezdлыг шуөм-jассö, петкөдлыны крестаналы пример, виставлыны крестаналы таjö индödjас-jывыс.

ИИВ. № 4619.

14580
донос 25 ур.

Цена 25 коп.

	Коми-3
	2-992

